

Bijstandsgroei sterker in middelgrote en kleine gemeenten en zwakker in zuiden

maandag, 21 maart 2011

In welke Nederlandse gemeenten is de stijging het sterkst? De laatste resultaten vindt u hier.

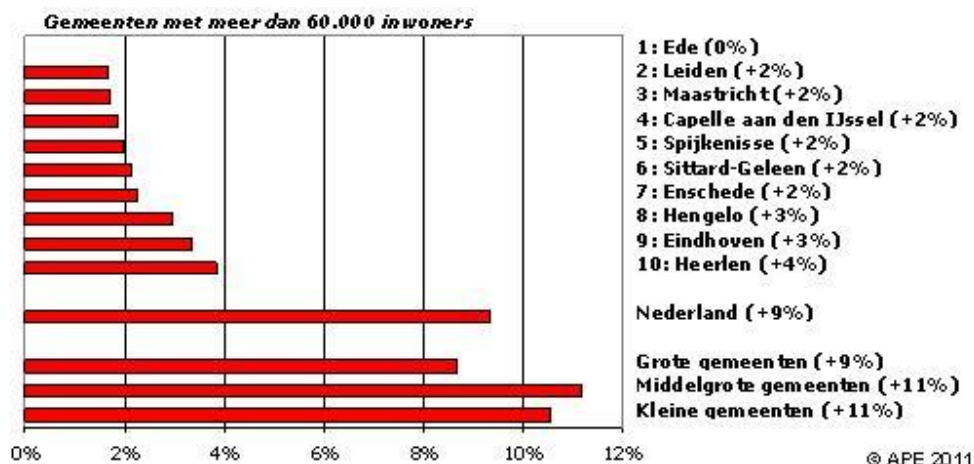
CBS-cijfers bijstandsuitkeringen geanalyseerd

Vorige maand heeft CBS de nieuwste cijfers over de bijstand gepubliceerd. Daaruit bleek dat in 2010 het aantal bijstandsuitkeringen met 26.000 is toegenomen. Dat is een toename van ruim 9%. Daarmee is 2010 het tweede jaar op een rij dat het aantal uitkeringen stijgt. Onderzoeksbureau APE heeft de CBS-cijfers uitgesplitst naar gemeentegrootte, regio en bestandsontwikkeling in voorgaande jaren. Zo worden verschillen tussen gemeenten zichtbaar. De uitsplitsing laat zien dat de stijging gemiddeld het sterkst was in de middelgrote en kleinere gemeenten (+11%). In het zuiden is de stijging relatief beperkt (+7%). Ook in de grensgemeenten (+5%) is de stijging minder dan landelijk. Opmerkelijk is dat de bijstandsgroei sterker is in gemeenten waar in voorgaande jaren de bijstand sterk daalde. De resultaten van afzonderlijke gemeenten vindt u [elders op deze website](#).

Bijstand stijgt in 2010 in alle grotere gemeenten op één na

Over het gehele jaar bezien is er maar één gemeente in de categorie met meer dan 60.000 inwoners (Ede), waar het bestand niet stijgt (zie grafiek 1). In alle andere grotere gemeenten nam het aantal bijstandsuitkeringen toe. De mate waarin, varieert van +2% in Leiden tot +26% in Velsen.

Grafiek 1: De 10 minst sterke stijgers in 2010 onder gemeenten met meer dan 60.000 inwoners.

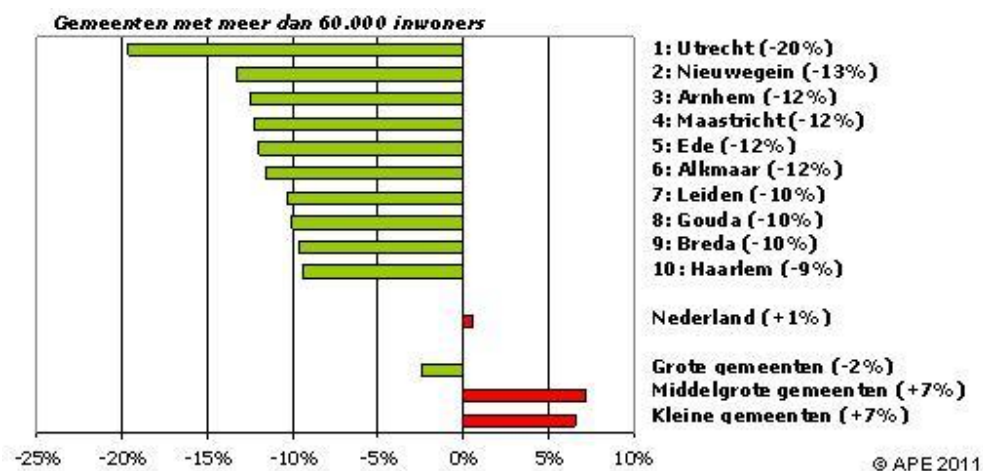

Achterstand op bestuursakkoord neemt toe

In 2007 hebben gemeenten met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in een bestuursakkoord vastgelegd dat gemeenten in vijf jaar tijd (2007 tot en met 2011) zouden zorgen voor een daling van het bijstandsbestand met 25%. Het ministerie zou de macrobudgetten in die jaren afstemmen op een daling van het bijstandsvolume met 15%. Eind 2010 is 80% van de periode van het bestuursakkoord verstreken. In deze tijd is het aantal bijstandsuitkeringen met 1% gestegen (zie grafiek 2). Eind 2008 lagen de gemeenten nog op koers, maar daarna gooide de kredietcrisis roet in het eten. In de loop van 2009 zijn de gemeenten achter geraakt op het schema en in 2010 is de achterstand toegenomen. Bezien over de hele

akkoordperiode tot nu toe, laten de grote gemeenten nog steeds een daling zien (2%), maar in middelgrote (+7%) en in de kleine gemeenten (+7%) zijn de bestanden per saldo gegroeid.

Grafiek 2: De 10 sterkste dalers sinds het bestuursakkoord, tussen ultimo 2006 en ultimo 2010, gemeenten met meer dan 60.000 inwoners.

Gevolgen van de kredietcrisis en het bestuursakkoord

De gevolgen van de kredietcrisis zijn duidelijk zichtbaar in de cijfers, de dalende trend van de afgelopen jaren is in 2009 omgeslagen in een stijging en deze heeft in 2010 doorgezet. De verwachting is dat het beroep op de bijstand in 2011 opnieuw zal toenemen.

Betekent dit nu dat voor de gemeenten het macrovoordeel van het bestuursakkoord wegvalt? Ja, voor een deel is dat zeker het geval. Weliswaar is afgesproken dat het ministerie het macrobudget aanpast als het bestand vanwege conjuncturele tegenvallers hoger uitvalt, maar hierbij geldt een eigen risico voor de gemeenten van 12.500 bijstandshuishoudens. Vanwege de crisis zijn de macrobudgetten van 2009 en 2010 verhoogd en ook het voorlopige budget 2011 is hoger, alles ten opzichte van de ramingen in het bestuursakkoord. Het eigen risico betekent dat het rijk voor de eerste € 165 mln. van de conjuncturele tegenvallers geen compensatie biedt in de vorm een hoger macrobudget. Dat voordeel is in elk geval weg.

Het definitieve macrobudget 2010 (WWB en WIJ) is vastgesteld op € 3.823 mln. Dat is € 354 mln. lager dan de macro uitgaven voor 2010, die naar verwachting op € 4.177 mln. zullen uitkomen. Het jaar 2010 wordt daarmee het eerste jaar dat de gemeenten gezamenlijk meer uitgeven dan er in totaal aan budget binnen komt.

Het macrobudget voor 2010 is gebaseerd op een volumestijging van 3% (over heel 2010, ten opzichte van 2009). Dat stijgingspercentage is niet gebaseerd op de werkelijke groei van 9%, maar wordt berekend op basis van een door het Centraal Planbureau (CPB) opgestelde rekenregel. Die regel geeft aan hoe de omvang van het WWB bestand (inclusief WIJ) zal veranderen als de omvang van de werkloosheid verandert. Voor de berekende omvang van het WWB bestand in 2010 is de omvang van de werkloosheid in 2008, 2009 en 2010 bepalend. Hierbij wordt voor de werkloosheid van 2010 gerekend met een voorspelling.

Het voorlopige macrobudget WWB en WIJ voor 2011 is vastgesteld op € 3.833 mln. Dat bedrag is gebaseerd op een met de rekenregel berekende bestandsgroei van 3,5% (van 2010 op 2011). Die berekening is gebaseerd op de werkloosheid in 2009 en de voorspelde werkloosheid in 2010 en 2011. Als straks, in september 2011 blijkt dat de werkloosheid lager uitvalt dan nu door het CPB wordt voorspeld, dan zal het definitieve macrobudget voor 2011 navenant lager worden vastgesteld.

Overigens verschillen rijk en gemeenten van mening over de interpretatie van de afspraken uit het bestuursakkoord. De gemeenten menen dat de verhogingen van de macrobudgetten voor 2010 en 2011 onvoldoende compensatie bieden voor de economische crisis. Zij verwijzen daarbij onder meer naar het beroep op de WIJ dat vanwege de crisis veel hoger uitvalt dan eerder door het ministerie is voorspeld. De gemeenten vinden dat de afgesproken rekenregel de gevolgen van de economische crisis sterk onderschat

(het rapport van APE hierover vindt u via de link [Macrobudget 2010](#)). Het ministerie daarentegen houdt vast aan de afgesproken rekenregels.

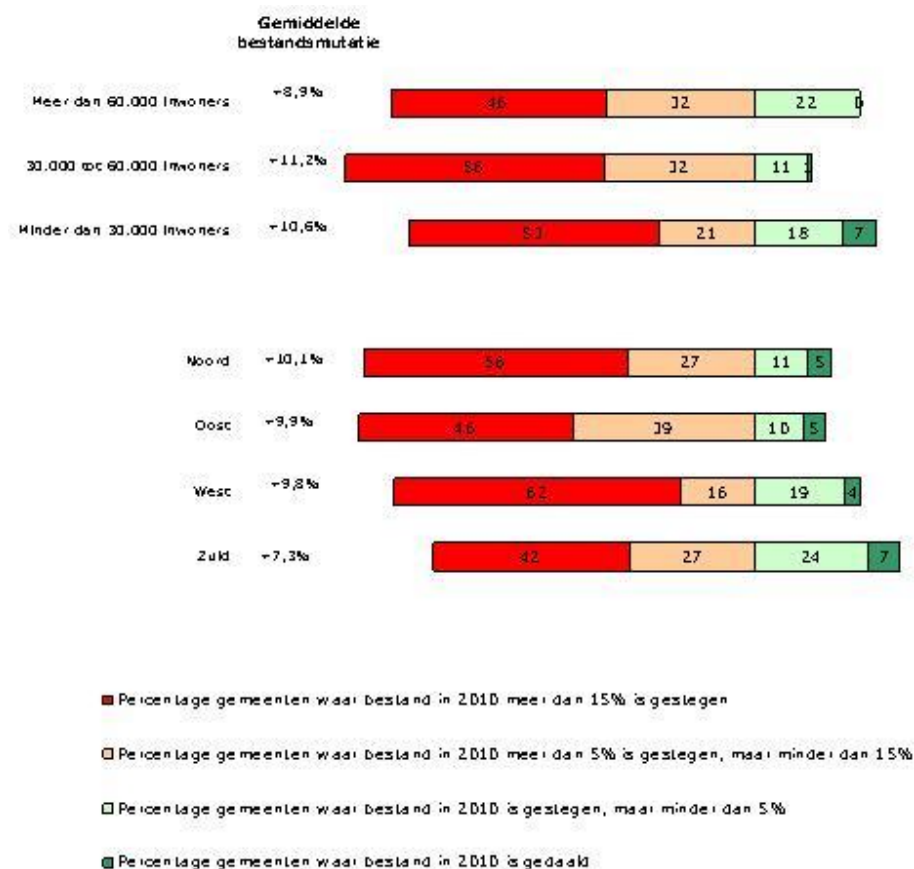
Stijging 2010 minder in de grote gemeenten

In 2010 is het aantal bijstandsuitkeringen in de grote gemeenten het minst sterk gestegen: +9% (Grafiek 1). In de middelgrote gemeenten (30.000 tot 60.000 inwoners) en kleine gemeenten groeiden de bestanden gemiddeld met +11%. Maar dit zijn gemiddelden. Grafiek 3 laat zien dat bijna 50% van de grote gemeenten in 2010 een stijging van meer dan 15% hebben gerealiseerd.

Stijging 2010 minder in het zuiden

In het zuiden (+7,3%) blijft de stijging in de bijstand in 2010 gemiddeld achter bij die in de rest van het land (zie Grafiek 3). Toch is ook in het zuiden in ruim 40% van de gemeenten het bestand met meer dan 15% gestegen.

Grafiek 3: Procentuele verdeling gemeenten naar bestandsontwikkeling tussen ultimo 2009 en ultimo 2010, naar grootteklasse en landsdeel.

Stijging 2010 minder in grensgemeenten

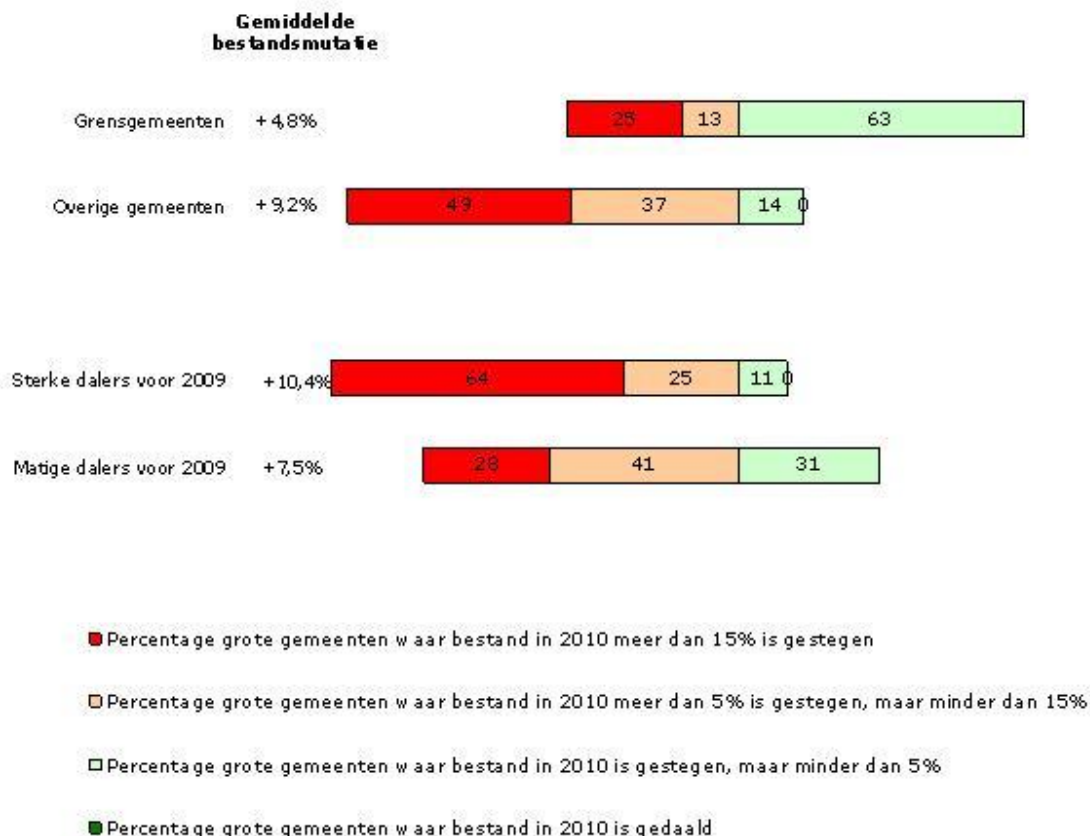
Voor de gemeenten met meer dan 60.000 inwoners hebben we ook gekeken naar de mutatie in grensgemeenten. Het aantal bijstandsuitkeringen is in de grensgemeenten in 2010 minder sterk gestegen dan in de overige gemeenten. De gemiddelde stijging van het volume bedroeg daar 4,8%, tegen 9,2% voor de overige gemeenten (zie Grafiek 4).

Stijging 2010 hangt samen met grote daling in voorgaande jaren

De stijging in 2010 hangt samen met de sterke daling in de jaren ervoor (zie Grafiek 4). Grote gemeenten die in de jaren vóór 2009 sterk zijn gedaald (sterker dan het gemiddelde), hebben gemiddeld een sterkere

stijging (+10,4%) dan gemeenten waar de daling achterbleef bij het gemiddelde (+7,5%). Onder de sterke dalers in de voorgaande jaren heeft bijna tweederde het bestand in 2010 met meer dan 15% zien toenemen.

Grafiek 4: Procentuele verdeling gemeenten naar bestandsontwikkeling tussen ultimo 2009 en ultimo 2010, naar grensgemeenten en daling vóór 2009.

Bronnen en definities

De overzichten geven de procentuele veranderingen van het aantal huishoudens met een bijstandsuitkering in 2010 (tussen 1/1/2010 en 31/12/2010), in de periode van het bestuursakkoord (tussen 1/1/2007 en 31/12/2010) en in de jaren sinds de invoering van de WWB (tussen 1/1/2004 en 31/12/2010). Voor de gemeentelindeling is de stand op 1 januari 2011 gebruikt.

De cijfers zijn afkomstig van het CBS. De berekende percentages kunnen iets afwijken van de cijfers die de gemeenten zelf bijhouden. Meestal is dit het gevolg van de bewerking die het CBS uitvoert op de volumecijfers die de gemeenten aanleveren. Een gemeente behoort tot de sterke dalers als het aantal bijstandsonvangers in de periode 2004-2008 sterker is gedaald dan gemiddeld.

De overzichten hebben betrekking op WWB én WIJ uitkeringen. Niet inbegrepen zijn de uitkeringen IAOW, IOAZ, Bbz en WWIK. Het gaat uitsluitend om uitkeringen levensonderhoud (dus geen bijzondere bijstand) en uitkeringen aan huishoudens onder de 65 jaar. Het betreft uitkeringen aan thuiswonenden, dus niet aan mensen die in instellingen of inrichtingen verblijven. De gepresenteerde cijfers zijn gecorrigeerd voor veranderingen in de bevolkingsomvang. Dit betekent dat een gemeente met een stabiel aantal uitkeringen en een groeiende bevolking op de lijst tot de dalers gerekend wordt. Vanwege afrondingsfouten hanteren we een ondergrens van 90 bijstandshuishoudens. Gemeenten met minder bijstand vallen buiten de vergelijking.

BRON: APE